

Sygn. akt I CSK 759/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Kazimierz Zawada

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A.K., J.K., W.K., A.L., J. W., L.M., M.S., M.U. i H.W.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Rozwoju i Finansów
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 18 czerwca 2015 r., sygn. akt I ACa .../14,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz M.U., A.L., J.M., L.M. i A.K. kwoty po 3600 (trzy tysiące sześćset) zł a na rzecz J.K., W. K., H.W. i M.S. kwoty po 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Gospodarki na rzecz powodów:

- M.U. i A.L. po 363 565 zł,
- J.M., L.M. i A.K. po 242 376,66 zł,

- J.K., W.K., H.W. i M.S. po 181 782,50 zł - dla każdego z nich z ustawowymi odsetkami od dnia 6 marca 2012 r. do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach procesu. Zasądzone kwoty stanowiły odszkodowanie przyznane powodom stosownie do ich udziałów spadkowych, jako następcom prawnym J.S., który był właścicielem przedsiębiorstwa pod nazwą J. S. Fabryka [...]. W dniu 15 lipca 1948 r. Minister Przemysłu i Handlu wydał orzeczenie nr 52 o przejęciu m. in. tego przedsiębiorstwa na własność Państwa. Składniki przedsiębiorstwa zostały objęte na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego z dnia 16 lutego 1949 r. Były to: działka gruntu o numerze ewidencyjnym 77/2 zabudowana budynkiem głównym o wartości 517 720 zł, stolarnia o wartości 909 700 zł, szopa o wartości 16 120 zł, budynek garażowy o wartości 87 320 zł, szopa o wartości 53 590 zł oraz 5 budynków magazynowych o łącznej wartości 113 800 zł. Na dzień 22 maja 1990 r. budynek główny miał wartość 280 430 zł, stolarnia - 491 730 zł, budynek garażowy - 47 300 zł, pozostałe nie istniały. W skład przedsiębiorstwa w chwili przejęcia w 1949 r. wchodziły również maszyny do obróbki drewna, maszyny pomocnicze, urządzenia techniczne, środki techniczne, zapasy materiałów do produkcji, w trakcie obróbki oraz gotowych wyrobów, których wartość biegły wycenił na 1 302 600 zł. Protokół zdawczo-odbiorczy nie został zatwierdzony przez właściwego ministra. Skarb Państwa nie ujawnił się jako właściciel w księgach wieczystych, co umożliwiło wpisanym tam osobom na dokonanie sprzedaży nieruchomości w dniu 22 maja 1990 r. Dwadzieścia lat później, 31 maja 2010 r. Minister Gospodarki stwierdził, że orzeczenie z dnia 15 lipca 1948 r. zostało wydane z naruszeniem prawa. W dniu 20 lutego 2012 r. powodowie wystąpili do Ministra Gospodarki o wypłatę odszkodowania w kwocie 2 658 332 zł, a następnie z pozwem w rozpoznawanej obecnie sprawie. Zgłoszone powództwo odszkodowawcze obejmowało zapłatę wartości zniszczonych i wyeksploatowanych zabudowań, maszyn, urządzeń i towarów. Powodowie domagali się łącznie kwoty 2 808 332 zł podzielonej stosownie do udziałów spadkowych każdego z nich.

Pozwany Skarb Państwa bronił się przed roszczeniami odszkodowawczymi argumentując, że na skutek niezatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego własność przedsiębiorstwa nie przeszła na rzecz Państwa. Sąd Okręgowy uznał jednak, że niedopełnienie tej czynności nie miało znaczenia, ponieważ zgodnie z § 71 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 roku w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz. U. RP nr 16, poz. 62), przejęte przedsiębiorstwo przeszło na własność Państwa z dniem ogłoszenia orzeczenia nr 52 i wpis do księgi wieczystej nie był konieczny, by doszło do zmiany właściciela. Orzeczenie o przejęciu przedsiębiorstwa J.S. zostało jednak wydane z naruszeniem prawa, co uzasadnia przypisanie pozwanemu odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 160 k.p.a. Za szkodę stanowiącą normalne następstwo bezprawnie wydanego orzeczenia Sąd Okręgowy uznał utratę przez jego właściciela takich składników przedsiębiorstwa jak urządzenia, materiały, wyroby itp., a także zużycie całkowite lub częściowe budynków znajdujących się na działce 77/2. Wysokość odszkodowania wyliczył na podstawie szacunku biegłych, jako wartość przejętych ruchomości (łącznie - 1 302 600 zł) oraz jako różnicę wartości budynków znajdujących się na działce nr 77/2 według ich stanu z dnia wydania orzeczenia z 1948 r. oraz z chwili sprzedaży nieruchomości (Sąd ustalił ten element szkody na kwotę 878 790 zł). Odsetki od zasądzonych świadczeń przyznał na podstawie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c., przyjmując, że pozwany miał obowiązek zapłacić w ciągu 14 dni od otrzymania odpisu pozwu.

Sąd Apelacyjny w [...] rozpoznający sprawę na żądanie pozwanego wyrokiem z dnia 18 czerwca 2015 r. oddalił jego apelację. Zwrócił uwagę, że zasadnicza część zarzutów dotyczyła prawidłowości postępowania dowodowego i poczynionych na jego podstawie ustaleń. Sąd odwoławczy zgodził się, że postanowienie dowodowe miało charakter ogólny, ale sposób rozliczenia zaproponowany przez biegłego indywidualizował wartość gruntu i zabudowy, co umożliwiało dokonanie wyliczeń matematycznych przez Sąd. Przeprowadzenie takich wyliczeń Sąd Apelacyjny uznał za dopuszczalne, a zaniechanie uszczegółowienia postanowienia dowodowego nie rzutowało, w jego ocenie, na wynik sprawy, o ile można ustalić, jaki materiał dowodowy został uwzględniony,

oraz stwierdzić, czy został zgromadzony i oceniony zgodnie z regułami kontrydiktoryjności. Ponadto zwrócił uwagę, że wskazywane uchybienia nie były przedmiotem wniosków, zarzutów czy zastrzeżeń zgłoszonych w trybie art. 162 k.p.c. Za nieskuteczny uznał także zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. W konsekwencji podzielił ustalenia, zgodnie z którymi przedsiębiorstwo należące do poprzedników prawnych powodów zostało objęte działaniem przepisów ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 3, poz. 17 ze zm.). Zgodnie z art. 6 ust. 1 tej ustawy przedsiębiorstwa zostawały przejęte na zasadzie przepisu art. 2 lub art. 3 przechodzą na rzecz Państwa lub polskich osób prawnych prawa publicznego w całości wraz z nieruchomością i ruchomym majątkiem i wszelkimi prawami (prawo do firmy, patenty, licencje, znaki towarowe, użytkowe itp.), wolne jednak od obciążeń i zobowiązań, z wyjątkiem zobowiązań o charakterze publicznym. Przejęcie następowało z mocy samego prawa i obejmowało całe przedsiębiorstwo, ze wszystkimi jego składnikami niezbędnymi do prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa, niezależnie od tego, czyją stanowiły własność. Postępowanie toczyło się w trybie administracyjnym. Zgodnie z § 65 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz.U. nr 16, poz. 62 ze zm.) właściwy minister wydawał orzeczenie o przejęciu, następnie sporządzany był protokół zdawczo - odbiorczy, który powinien zawierać m.in. opis przedsiębiorstwa, z wymienieniem jego składników (§ 75 ust. 1 rozporządzenia). Stosownie do § 75a rozporządzenia wykonawczego sporządzający powinien przedstawić protokół ze zgłoszonymi uwagami i zarzutami właściwemu ministrowi do zatwierdzenia. Zatwierdzając protokół, minister rozpatrywał uwagi i zarzuty i ustalał w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, które składniki majątkowe objęte protokołem stanowią część składową przedsiębiorstwa i przechodzą lub zostają przejęte wraz z nim na własność Państwa albo osób prawnych prawa publicznego. Zatwierdzony protokół stanowił integralną część orzeczenia ministra. Sąd Apelacyjny wskazał, że w orzecznictwie wyjaśniono już, iż mimo ścisłego powiązania, każda z decyzji ma odrębny charakter, przy czym orzeczenie o zatwierdzeniu protokołu zdawczo-

odbiorczego pełni rolę prawnoprocesową. Skutki prawnomaterialne w sferze rzeczowej wywołuje wyłącznie orzeczenie o przejściu lub przejęciu przedsiębiorstwa na własność Państwa; zgodnie z § 71 rozporządzenia następowały one z dniem ogłoszenia orzeczenia o przejęciu. Orzeczenie o zatwierdzeniu protokołu zdawczo-odbiorczego stanowiło natomiast formę potwierdzenia, że protokół zdawczo-odbiorczy odpowiada normatywnym wymogom jego sporządzenia. W ocenie Sądu odwoławczego, niewydanie decyzji zatwierdzającej protokół nie podważało nacjonalizacji przedsiębiorstwa i związanych z nią zmian własnościowych. Nie rzutowało także na ten skutek zaniechanie wpisu prawa własności Skarbu Państwa, skoro wpis nie miał charakteru konstytutywnego. Sąd Apelacyjny zgodził się ze skarżącym, że organ administracyjny stwierdzając wydanie orzeczenia nacjonalizacyjnego z naruszeniem prawa wyraził pogląd co do składu przejętego przedsiębiorstwa, niemniej wiążąca dla sądu jest jedynie treść rozstrzygnięcia, a nie jego uzasadnienie. Za prawidłowe uznał więc stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż w 1948 r. przedsiębiorstwo J.S. zostało przejęte w całości, a decyzja nadzorcza stwierdzała bezprawność tej treści orzeczenia nacjonalizacyjnego. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że protokół zdawczo-odbiorczy przedsiębiorstwa został jednak sporządzony, a poczynione ustalenia potwierdzają, że oddawał rzeczywisty stan w jakim przedsiębiorstwo zostało przejęte. Nawet więc gdyby do przedsiębiorstwa nie należało prawo własności nieruchomości gruntowej wraz z budynkami, lecz tylko jej posiadanie z ewentualnymi wierzytelnościami z tytułu nakładów na budynki i budowle, także posiadanie stanowi szeroko rozumiane prawo majątkowe, odjęte na skutek bezprawnej decyzji nacjonalizacyjnej. Sąd odwoławczy zaznaczył, że szkodą jest każdy uszczerbek w dobrach prawnie chronionych (strata lub utracone korzyści), również polegający na pozbawieniu rzeczy, które nie wchodziły w skład przedsiębiorstwa na warunkach prawa własności, ale które stanowiły jego majątek w rozumieniu art. 55¹ k.c., czyli takie, do których przedsiębiorstwu przysługiwały inne prawa, wierzytelności czy posiadanie rzeczy. W przypadku szkód wywołanych decyzjami administracyjnymi istotne z punktu widzenia oceny związku przyczynowego jest ustalenie, czy doszłoby do szkody gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem, a także czy

pojawienie się decyzji zwiększyło prawdopodobieństwo wystąpienia szkody, z uwzględnieniem związków wieloczołonowych, na które składa się wielość zdarzeń następujących po sobie, łącznie uczestniczących w zbudowaniu ostatecznego, jednego skutku w postaci konkretnej szkody. Taki związek Sąd Apelacyjny wywiódł argumentując, że gdyby nie doszło do niezgodnej z prawem nacjonalizacji, wartość przedsiębiorstwa nie zostałaby zmniejszona o wartość zużytych towarów, surowców, maszyn i urządzeń oraz rozebranych i zniszczonych budynków. Szkoda powodów nie została w całości wyrównana ceną uzyskaną ze sprzedaży nieruchomości, ponieważ przedmiotem transakcji z 1990 r. były wyłącznie nieruchomości i nie dokonywano jakichkolwiek dalszych rozliczeń. Spór w niniejszej sprawie dotyczy natomiast zmian majątkowych w przedsiębiorstwie, które wynikały ze zużycia ruchomości i zmniejszenia się wartości nieruchomości wskutek rozebrania części budynków i zniszczenia innych. Tak ujęta strata, wyrządzona czynem niedozwolonym, nie została skompensowana. Roszczenie odszkodowawcze powodów Sąd zaliczył do zobowiązań bezterminowych, przy czym uprawniony musiał po pierwsze dokonać wyboru formy kompensaty, a następnie wezwać dłużnika do spełnienia skonkretyzowanego świadczenia. Spełnienie świadczenia przez dłużnika powinno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu go przez wierzyciela. Dłużnik popadł w opóźnienie, jeżeli nie spełnił świadczenia w terminie wymagalności także wtedy, kiedy kwestionuje jego istnienie lub wysokość i zobowiązany jest do uiszczenia odsetek ustawowych. Odsetki służą wyrównaniu uszczerbku majątkowego wynikłego z uniemożliwienia wierzycielowi korzystania z należnego mu świadczenia pieniężnego w okresie, kiedy już powinien nim dysponować oraz dyscyplinowaniu dłużnika i motywowaniu go do jak najszybszego spełnienia świadczenia. Sąd wskazał, że po części zbliżoną funkcję spełnia art. 363 § 2 k.c. wskazujący na ceny z daty ustalenia odszkodowania jako podstawę określenia jego wysokości, w celu możliwie pełnej kompensaty szkody ze względu na jej dynamiczny charakter. Sąd opowiedział się za poglądem, że zastosowanie art. 363 § 2 k.c. nie może usprawiedliwiać ograniczenia praw poszkodowanego. Przyjął, że nie ma podstaw do zasądzenia odsetek od daty poprzedzającej wyrokowanie wówczas, gdy ceny obowiązujące w chwili wyrokowania były wyższe od cen obowiązujących w dacie wezwania do zapłaty

odszkodowania. W takim wypadku wszelkie niekorzystne dla poszkodowanego zmiany siły nabywczej pieniądza zostają uwzględnione w odszkodowaniu. Jednak w niniejszej sprawie powodowie wyliczyli odszkodowanie według poziomu cen z okresu poprzedzającego wezwanie strony pozwanej do spełnienia świadczenia. Do czasu wyceny szkody przez biegłych w sposób, który przyjął za właściwy Sąd Okręgowy, nie doszło do istotnego podwyższenia cen nieruchomości, w związku z czym Sąd odwoławczy podzielił pogląd, że zasądzona kwota przysługiwała powodom już w chwili wezwania pozwanego do zapłaty.

Pozwany Skarb Państwa wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego i oparł ją na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego zarzucił niewłaściwe zastosowanie art. 160 § 1 i § 2 k.p.a. w związku z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692 - dalej „ustawa nowelizująca k.c.”) oraz art. 2 ust. 7 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejściu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej; art. 160 § 1 i § 2 k.p.a. w związku z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw oraz § 75a ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa; zastosowanie art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 5 ustawy nowelizującej k.c. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c.; art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 5 ustawy nowelizującej k.c. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c.; niewłaściwe zastosowanie art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 5 ustawy nowelizującej k.c. w związku z art. 361 § 2 k.c. i art. 363 § 1 § 2 k.c.; zastosowanie art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 5 ustawy nowelizującej k.c. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c.; naruszenie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. oraz 363 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że w niniejszej sprawie wystąpiły szczególne okoliczności, o których mowa w art. 363 § 2 k.c., ewentualnie przez ustalenie odszkodowania według cen z daty orzekania przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, a jednocześnie zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej niż data ustalania odszkodowania przez Sąd.

Naruszenie przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na wynik sprawy, skarżący upatrywali w uchybieniu art. 244 § 1 k.p.c. w związku z art. 16 § 1

k.p.a. oraz art. 2 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 16 § 1 k.p.a., poprzez rozstrzygnięcie kwestii, której rozpoznanie zostało przekazane przez przepisy szczególne do właściwości organów innych niż sąd powszechny oraz naruszenie art. 2, 7 i 10 Konstytucji RP w zw. z jej art. 8 przez nieuwzględnienie zasad konstytucyjnych, wskazujących na rozdzielenie uprawnień organów administracyjnych i sądów powszechnych - poprzez nieuwzględnienie, że nie doszło do stwierdzenia kwalifikowanej wadliwości orzeczenia nacjonalizacyjnego wydanego na podstawie art. 2 ust. 7 i art. 6 ust. 1 ustawy o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi narodowej.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia i zmiany wyroku Sądu Apelacyjnego w całości, poprzez uwzględnienie apelacji pozwanego w całości i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego Skarbu Państwa kosztów, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa za pierwszą i drugą instancję oraz w postępowaniu kasacyjnym; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy od ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu. Wniósł też o wydanie orzeczenia o zwrocie na rzecz pozwanego Skarbu Państwa - Ministra Gospodarki spełnionego świadczenia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia spełnienia świadczenia do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego Skarbu Państwa kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. z 2013 r. poz. 1150) kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwanego powodowie wnieśli o oddalenie tej skargi oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Argumentacja zawarta w skardze kasacyjnej ściśle nawiązuje do stanowiska zajmowanego przez pozwanego od początku sporu. W ramach podstawy naruszenia prawa procesowego kwestionuje on wnioski wysnute przez Sądy obu

instancji z faktu wydania orzeczenia nr 52 oraz decyzji nadzorczej, stwierdzającej wydanie tego orzeczenia z naruszeniem prawa i ocenę skutków niezatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego.

Zarzut naruszenia art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 16 § 1 k.p.a. opiera się na założeniu, że moc dokumentu urzędowego, jakim jest decyzja nadzorcza z 2010 r., obejmuje nie tylko zawarte w niej rozstrzygnięcie o niezgodności z prawem orzeczenia nr 52, lecz także ustalenia ujęte w jej uzasadnieniu, a konkretnie ocenę, że orzeczenie nr 52 nie spowodowało przejęcia przez Państwo nieruchomości, na których było prowadzone przedsiębiorstwo J. S. Zgodnie z treścią art. 244 § 1 k.p.c., dokument urzędowy korzysta m.in. z domniemania prawdziwości tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone. O zakresie związania domniemaniem prawdziwości dokumentu decyduje więc przedmiot, jakiego dotyczy dokument urzędowy i wynikający z niego zakres urzędowego zaświadczenia. Decyzja z dnia 31 maja 2010 r. miała za przedmiot ocenę zgodności z prawem orzeczenia nr 52 w zakresie, w jakim odnosiło się ono do przedsiębiorstwa poprzednika powodów i tylko w zakresie rozstrzygnięcia tej kwestii - a więc co do stwierdzenia, że orzeczenie było bezprawne i co do stwierdzenia przyczyn, które zadecydowały o tej ocenie - niesie w sobie urzędowe zaświadczenie korzystające z domniemania prawdziwości. Stwierdzoną przez Ministra Gospodarki przyczyną niezgodności decyzji z prawem było przejęcie przez Państwo przedsiębiorstwa, które nie odpowiadało wymaganiom ustawowym z art. 3 B ustawy o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, to znaczy nie spełniało kryterium zatrudnienia. Przedmiotem rozstrzygnięcia było także to, czy niezgodne z prawem orzeczenie wywołało nieodwracalne zmiany - ponieważ tylko w takim wypadku zachodziły podstawy do stwierdzenia jego niezgodności z prawem, nie zaś jego nieważności. W tym zakresie Minister Gospodarki stwierdził, że wobec likwidacji przedsiębiorstwa nie istnieje już przedmiot postępowania, czyli przejęte z rażącym naruszeniem prawa przedsiębiorstwo jako zorganizowana całość gospodarcza. Ten tylko zakres ustaleń obejmuje domniemanie z art. 244 § 1 k.p.c., nie mieszczą się w nim natomiast ustalenia, czy znacjonalizowana została nieruchomość, na której się znajdowały. Sąd Apelacyjny nie naruszył zatem wskazanego przez pozwanego przepisu ani samego, ani w zw. z art. 16 § 1 k.p.c.,

który definiuje pojęcie decyzji ostatecznej. Nie budzi wątpliwości, że decyzja Ministra Gospodarki traktowana była przez Sądy powszechne jako ostateczna, a odmienne ustalenia dotyczące poglądów nieobjętych mocą zaświadczącą decyzji tego jej statusu nie naruszały.

Sąd drugiej instancji nie uchybił też przepisom art. 2 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 16 § 1 k.p.a., ani wskazanym w skardze przepisom rangi konstytucyjnej wkraczając z zakres uprawnień organów administracyjnych. Rozpatrzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu szkód spowodowanych wydaniem decyzji niezgodnych z prawem należy do drogi sądowej, co oznacza, że sąd rozpatrujący roszczenia odszkodowawcze jest uprawniony i zarazem zobowiązany do przeprowadzenia oceny materiału dowodowego niezbędnego do ustalenia charakteru szkody i jej rozmiaru. Jest związany decyzjami administracyjnymi, jednak tylko w zakresie, w jakim zawierają wiążące rozstrzygnięcia należące do drogi administracyjnej. Nie jest natomiast związany ustaleniami faktycznymi, ani wnioskami prawnymi wykraczającymi poza podstawy wydanego orzeczenia. Taki zakres związania potwierdzają również orzeczenia powołane przez pozwanego w skardze kasacyjnej.

Sądy obu instancji poddały ocenie pozostające poza przedmiotem postępowania nadzorczego kwestie wielkości szkody, jaką poniósł poprzednik powodów - ustaliły, że znacjonalizowane przedsiębiorstwo zostało w rzeczywistości przejęte przez Państwo i to w zakresie zgodnym z treścią sporządzonego, choć niezatwierdzonego w drodze orzeczenia protokołu zdawczo-odbiorczego. Nieprawidłowe formalnie przeprowadzenie przez Państwo procedury nacjonalizacyjnej nie może obciążać poszkodowanych, którzy w tej procedurze nie uczestniczyli. Nie może też pozbawiać ich prawa dowodzenia poniesionej szkody takimi środkami dowodowymi, jakie są im dostępne. Twierdzenie, że jedynym dowodem, którym powodowie mogliby wykazać jaki majątek został im zabrany, jest protokół zdawczo-odbiorczy zatwierdzony decyzją administracyjną, podnoszone przez stronę procesu reprezentującą Państwo, które – uchybiając swoim obowiązkom wynikającym z przepisów prawa - takiego zatwierdzenia nie dokonało, jest przewrotne i sprzeczne z obowiązującą w polskiej procedurze swobodą dowodową.

Zarzuty materialnoprawne stanowią pochodną nieuzasadnionego stanowiska pozwanego o związaniu Sądów decyzją nadzorczą w zakresie zawartego w niej poglądu o nieprzejęciu gruntów, na których znajdowało się nacjonalizowane przedsiębiorstwo. Ustalenia dokonane na podstawie materiału dowodowego poddanego ocenie w toku postępowania przeczą takiemu stanowisku. Przyjęta przez Sąd Apelacyjny wykładnia i sposób zastosowania w sprawie powołanych przez skarżącego przepisów art. 2 ust. 7 i art. 6 ust. 1 ustawy o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej oraz § 75a ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa odpowiada powszechnie akceptowanym standardom ukształtowanym w piśmiennictwie i orzecznictwie. Słusznie przy tym Sąd Apelacyjny wskazał, że nawet podzielenie stanowiska pozwanego, że grunty nie stały się własnością Państwa nie wpływa na odmienną ocenę roszczeń powodów, którzy nie domagają się odszkodowania za utracony grunt, który wszak został sprzedany przez ich poprzedników w 1990 r., lecz dochodzą odszkodowania są składniki przedsiębiorstwa, które zostały przejęte, wykorzystywane i zużyte, zniszczone lub usunięte przez podmioty eksploatujące wadliwie znacjonalizowane przedsiębiorstwo znajdujące się na tym gruncie. Tego rodzaju szkoda pozostaje w normalnym związku przyczynowym z niezgodną z prawem decyzją nacjonalizacyjną. Ustalenie wielkości szkody w oparciu o stan nieruchomości istniejący w dniu jej zbycia w 1990 r. nie budzi zastrzeżeń, skoro pozwany już później nie dysponował tym gruntem i nie dokonywał na nim żadnych zmian.

Pozwany kwestionuje także zasadność przyznania powodom odsetek za okres poprzedzający wyrokowanie w sprawie. I w tym zakresie skarga kasacyjna nie może zostać uwzględniona. Okoliczność, że powodowie domagali się wyższego odszkodowania niż otrzymali nie świadczy o korzystnej dla nich zmianie cen w okresie pomiędzy wystąpieniem o odszkodowanie a jego zasądzeniem i skorzystaniem przez nich w ten sposób z waloryzacyjnego mechanizmu art. 363 § 2 k.c. W związku z tym powiązanie przez Sądy obu instancji daty początkowej okresu opóźnienia, za który powodom przysługują odsetki ustawowe z powstaniem

po stronie pozwanego obowiązku spełnienia świadczenia po otrzymaniu wezwania do zapłaty nie narusza art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. oraz 363 § 2 k.c.

Z przytoczonych względów skarga kasacyjna pozwanego podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

kc

jw